

TROU DE FER - ŽELEZNÁ DIERA

Ťuk! Ťuk! Ťuk! Kladivko monotónne vytŕukáva diery v kolmej stene kaňonu La riviere des Roches. Pamätná doska je už pripravená. Hlboko pod nami, kdesi pod perejou spočíva duša nášho priateľa Jirku. Presne pred rokom prišiel sem, na ostrov Reunion, s cieľom prekonať Trou de Fer. Trou de Fer v preklade znamená Železná diera. Je to najkrajší, ale zároveň najextrémnejší kaňon na našej Zemi. Nesie označenie najvyššieho stupňa obtiažnosti, aký vôbec existuje. Je Mount Everestom medzi kaňonmi.

Do jeho útrob môžu zlaniť len tí najlepší z najlepších, avšak ani to nezaručuje, či sa z neho dokážu vrátiť. O tom už rozhoduje sama príroda. Nachádza sa totiž na najdaždivejšom mieste sveta, na ostrove Reunion v Indickom oceáne. Ročný úhrn zrážok tu dosahuje rekordných 10 metrov. Kedysi, po obrovských erupciách sa povrch sopky Piton des Neiges prepadol o jeden kilometer do svojho vyprázdneného vnútra. Na jej mieste zostali len kolmé steny porastené tou najbujnejšou vegetáciou akú si vie človek predstaviť. Celú monumentálnosť dokresľuje päť obrovských vodopádov strácajúcich sa kdesi hlboko v puklinách na dne ozrutnej prepadliny. Tento ojedinelý prírodný unikát je možné vidieť iba z vrtuľníka za predpokladu, že máte šťastie a rozostúpia sa tropické mračná. Ale je tu ešte iná možnosť. Ďaleko náročnejšia. A tá nedáva spať piatim kamarátom už tri roky.

NA HRANE VODOPÁDU

Potľapkám vetvu neznámeho stromu nahýbajúc sa nad obrovskú priepasť. „Prosím ťa vydrž" - prihovám sa jej, presne tak ako Miro, ktorý z nej zlaňoval ako prvý. Zo slučiek obopínajúcich konár sa začínam spúšťať do kolmej vegetácie, ktorú neľútostný boj o svetlo vytlačil na hranu previsu. Lano kľučkuje v priestore, ale cez hustú zeleň nevidno, kde sa stráca. „Len vydrž!" - v duchu si znova a znova opakujem. Nekonečná hĺbka sa dá len tušiť. Mohutný vodopád po pravici prehlušuje všetky snahy o dorozumievanie sa v stene. Dva ťažké batohy, ktoré mám zavesené v sedačke ťažko prerážajú hustý porast. „Nesmú sa nikde zachytiť!", sám sebe si opakujem. Každé zdržanie by nás pripravilo o cenné minúty. Zostup musí vyjsť na prvý krát. Za dve hodiny bude úplná tma a my sme ešte len na hrane obrovskej Železnej diery. Ak nechceme spať zavesení v sedákoch v previsnutej stene vodopádu, nesmie ikto z nás urobiť najmenšiu chybu. Teraz na konci júna sú na južnej pologuli dni najkratšie a chladné noci poriadne dlhé...

VAROVNÁ ŠTATISTIKA

Už od skorého rána bojujeme s nepredstaviteľne hustou a kolmou vegetáciou. Bolo ťažké sa dostať do koryta rieky Bras Caverne, ktorá napája vodopády pod nami. Rok kaňonom nikto neprešiel a zeleň ovládla každý voľný priestor, na ktorý dočiahla. Blúdili sme, mačetovali, zlaňovali po pralese a kliali na pichľavé tŕne. Podarilo sa nám však natrafiť na prvý vodopád. Mysleli sme, že to bude jednoduchší zostup, ale kaskáda nás prekvapila svojou expozíciou. Previsnuté zlanenia dosahovali úctyhodných 180 metrov. A neboli zadarmo. Otestovali sme si aspoň našu dvojicu nových 110 metrových lán vyrobených špeciálne pre tento kaňon. Keď sa nám ich podarilo konečne stiahnuť, existovala už len jediná cesta - cesta nadol. Návrat je nemožný. Únik taktiež. Skáčeme po klzkých balvanoch rieky vytekajúcej z jazera pod vodopádom. Koľko nám bude trvať celý prechod? Dva či tri dni? Veľmi dobre si uvedomujeme, že v prípade dažďa je vstup do spodnej časti kaňonu vstupom na druhý svet. Štrnásť mŕtvych z desiatich expedícií, ktoré Železnú dieru doteraz prešli, je naozaj varovná štatistika!

PRÍPRAVA

Na Reunione sme už tretí týždeň. Chceme sa dobre zohrať v najzaujímavejších kaňonoch ostrova. V pláne ich máme až trinásť. Pohyby pri prechodoch, či zlaneniach sa totiž len vtedy plne zautomatizujú. V kritických situáciách je to nezaplátiteľná škola. Musíme si uvedomiť, aká nebezpečne ostrá je sopečná skala, ako rýchlo odiera laná, ako je porézna i to ako sa do nej vrtajú nity. Každý z nás musí vedieť viazať všetky uzly, pomôcť si na lane. V Železnej diere musí všetko klapať. Logistika jej prechodu patrí medzi najnáročnejšie...

670 METROV LÁN

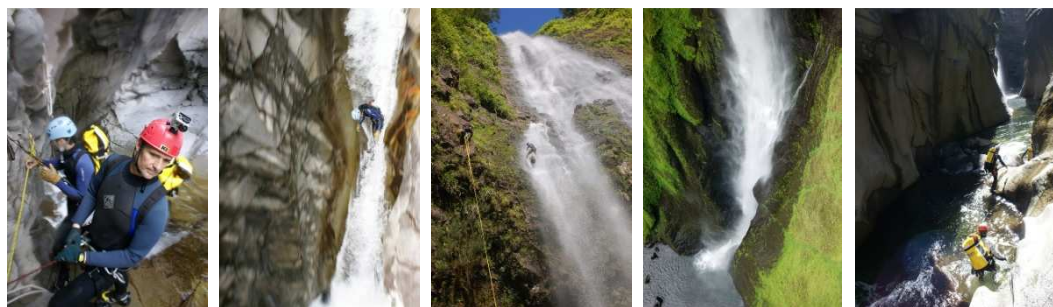
Dali sme na jednu kopu 160 kg materiálu v suchom stave: 670 metrov lán, sedačky, neoprény, prilby, množstvo horolezeckého materiálu, akumulátorovú vŕtačku, nity, stan, bivačkové potreby, varič, potraviny, lekárničku a množstvo malých drobností, ktoré v krízových situáciách môžu zachrániť život. Nepostrádateľná je malá kotvička. Tú budeme potrebovať na príľah v previsnutom 300 metrovom vodopáde. Veď v prvom stometrovom spuste bude koniec lana visieť voľne v priestore vo vzdialenosti 6 metrov od steny. Treba rátať aj s tým, že sa väčšinou budeme pohybovať vo vode. Mokré laná sú poriadne ťažké. Váha, s ktorou bude každý z nás prekonávať úskalia kaňonu, sa bude blížiť k štyrom desiatkam kilogramov. Čaká nás nepredstaviteľná drina...

OTVORENÁ CESTA

Dostávam sa do previsu, kde ma čaká Jaro, zavesený v dvoch nitoch. Vegetácia sa úplne vytratila. Stometrové lano mizne kdesi hlboko v priestore. Na jeho konci sa krúti Miro vzdialený od steny 6 nekonečných metrov. Čaká na správne natočenie, aby mohol hodiť kotvičku. Keby sa mu to nepodarilo, musel by šplhať po tenkom lane znova sto metrov hore. Ďalší postup je teda len v jeho rukách. Verím mu, je to skúsený horolezec a kaňonista. A okrem toho ten hod sme pred expedíciou niekoľkokrát nacvičovali. Rozprával mi ako kvôli tomuto okamžiku nemohol často v noci zaspať. Teraz prišiel ten moment. S Jarom napäto hľadáme na rotujúceho Mira pod nami. V ideálnom okamihu sa od neho odpútava lanko. Kotvička na ňom sa na prvý krát zachytáva v stene. Miro sa k nej opatrne priťahuje. „Hurá, si dobrý Miro,“ kričíme šťastne, hoci vieme, že nás pri hučiacom vodopáde, ktorý padá v priestore vedľa nás, nemá šancu počuť. Cesta do útrob hory je otvorená...

KOLOTOČ

Až teraz si konečne začínam všímať dva nity, na ktorých s Jardom visíme so štyrmi bágami. Jeden z nich sa trochu hýbe. Sopečná hornina je veľmi porézna. Navyše k nám zlaňuje s ďalšími bágami Natálka. Práve sa vynára s vytreštenými očami z vegetácie. Jej váhu už nemôže náš štand vydržať. Jaro ju hneď prepína do zlanenia. Posielame ju ako kuriéra do hĺbk za Mirom aj s lanami na ďalší zostup. Jej spust trvá celú večnosť. 100 metrov je naozaj veľká vzdialenosť. Zapínam kameru na prilbe a púšťam za nimi aj s ďalšími batohmi. Napnuté lano ma začína otáčať. Zaťažený úplet lana sa čím ďalej tým viac vyrovnáva, čo spôsobuje rýchlejšiu rotáciu. Snažím sa nakrútiť obrovské množstvo vody letiace priestorom. Neskutočné divadlo. Natáča ma to však k dvom paralelným vodopádom strácajúcich sa kdesi v hĺbinách. Nesú poetický názov Harmonie. Za nimi nasleduje veľkolepý vodopád Bras Mazerin. Oči však priťahuje obávaný Koridor - uzučká roklina so stenami vysokými skoro jeden kilometer, dlhá vyše 4 kilometre. Je našou jedinou možnosťou ako sa dostať zo Železnej diery von. Koridor je atakovaný ďalšími vodopádmi a padajúcimi skalami. Celá panoráma okolo mňa sa opakuje snád' po stý krát. Už sa však nechcem točiť. Pri súčasnom nadol je to netypický zážitok pre organizmus.

POŠKODENÉ LANO

Šikmo odo mňa pod previsom, v excentrickom štande vidím Natálku. Je prilepená ako pavúk na stene. Pod ňou sa už Miro spúšťa do tretej dĺžky, ktorá má tiež sto previsnutých metrov. Natálka ma musí k štandu pritiahnuť za koniec môjho lana. Keby jej vypadol z rúk, nemám žiadnu šancu dostať sa k stene. Podobné myšlienky tu musí človek ale hneď zapudieť, inak by sa od strachu zbláznil. Po mne prichádza na štand Borek obťažkaný dvomi bágami. Obkročuje ma zozadu. Ja sa zatiaľ pripravujem na zlanenie. Odopnem sa zo štandu a chcem rýchlo zísť dolu. Po metri ma niečo zadrží, nemôžem sa pohnúť. Zazriem Borkove vypleštené oči. Môj zadný popruh zo sedačky sa mu náhodne zapol do karabíny na jeho sedačke. Teraz celá váha môjho tela, dvoch bágov a sto metrového lana visí len na ňom. Hlúpa náhoda. Borek fučí od námahy. Jediná možnosť odrezat' popruh. Spoza opasku vyberá nôž. Pár rezov a padám o meter nižšie. Inštinktívne pozriem, čo to spravilo s nitmi v mäkkej sopečnej hornine a pálim rýchlo dole. Jaro zatiaľ bojuje s hornými dvoma stovkovými lanami. Ich konce sa po uvoľnení spätne stáčajú a zamotávajú do seba. Musí ich oddeliť, aby sa dali stiahnuť. Potom jedno z nich pridá s Borkom do tretej dĺžky. Je to nutné na stiahnutie lana.

Borek pri zlaňovaní prehlušuje hlasným výkrikom vodopád. O ostrú hranu sa pretrhol oplet lana, čo spôsobilo, že po ňom prepadol o 4 metre dole.... Teraz chudák visí len na nechránených vnútorných žilách. Čerpá litre adrenalínu. Dole dôjde celý rozrušený. Kričí na Jara, že musí zlaňovať na dvoch lanách. Ten však nemá šancu nič počuť, len nechápavo rozhadzuje na štande rukami a nakoniec sa púšťa dole. My ostatní s vyvrátenými hlavami sledujeme jeho jazdu. „ Pod' Jarko opatrne, pod'..." počujem Mirove slová, ktorý si ich opakuje sám pre seba. Keď zlanil po seknutom lane k nám, hneď na nás zareve: „Skoro som sa posral od strachu!"

TMA V STENE

Noc sa blíži. Zdržanie nás stálo drahocenné svetlo. Nevieme nájsť zo zelenej police, na ktorej sme uviazli, ďalší zlaňák dole. Skala je tu porušená. Miro traverzuje do mokrej steny, ktorá je posiatá tropickou vegetáciou. „Len opatrne," modlím sa v duchu... Našťastie sa vracia a skúša to z druhej strany. Konečne nachádza pevnú skalú. Vyberá vrtačku a osadzuje do nej dva nity. Keď hádže do hĺbky lano, Železnú dieru už zastiera tma. Svetlo jeho „čelovky" napokon mizne dolu pod vodopádom. Hluk dopadajúcej vody je taký silný, že nepočuť ani hvizd píšťalky. Len uvoľnené lano je signálom pre ďalšieho. Zlaňujem do bočného vodopádu, ktorý dopadá na búrlivú hladinu jazera. Z nedozernej výšky naň dopadajú aj tony vody z hlavného vodopádu Trou de Fer. Vytvára to tak obrovský tlak, že sa cítim ako vo víchrici. Triešť bodá do tváre. Kde je Miro a Natália? Nikde nikoho nevidím. Bojujem s vlnami a neviem či čakať na chlapcov, alebo plávať k brehu a hľadať bivač. Začína ma triasť zima. Vytáhnem na breh dva batohy. Jeden dávam na chrbát a druhý hádzem pred sebou po obrovských šmykľavých balvanoch porastených akousi vysokou zelenou trávou. Svah nemá konca kraja. Na jednom mieste nachádzam zľahnutú trávku. Tadeť prešli tí dvaja! Obrovský balvan, ktorý nás má ochrániť od vodnej triešte už nemôže byť ďaleko. Zrazu vidím mihotavé svetielko. To je Miro! Hneď ma oboznamuje so situáciou: „Bivač je asi sto metrov odtiaľto. Natalka tam sedí po tme, lebo mne odišlo svetlo". Nechávam teda na mieste bágla a idem s Mirom pomôcť chalanom vyniesť materiál. Borek s Jarom zatiaľ bojujú s lanami v jazere. Nejdú nijako stiahnuť. V tme a v tom strese sa zrejme niekde prekrížili alebo zasekli. „Jedno je dokonca predraté o hranu," snaží sa prekričať hukot vodopádu Borek. „Musíme nechať sťahovanie lán na ráno. Ako ďaleko je bivač? " pýta sa premrznutý Jaro.

BIVAK

Obrovská skala uprostred Železnej diery je našou ochranou pred poletujúcimi kvapkami vody, ktoré tu rozprašuje všetkých päť vodopádov. Otvor zakryjeme veľkou modrou plachtou. „Pod skalou sa zasunie Natálka, Borek a Jardo. Pri vchode prespím ja s Palom," organizuje veci Miro. Spacákom i suchému oblečeniu transport vodopádmi neublížil. Sťahujeme zo seba neoprény a ukazujeme si odreniny. Borek zrazu vytahuje fľašku whisky. Dnes má narodeniny. Miro vyberá plechovku piva. Po prvých dúškoch sa nálada uvoľňuje. Varič už zohrieva fazuľovú polievku s párkom a Jardo krája klobásu. Začíname sa smiať nad nami samými i naším položením. Pesnička Elánu, Nebezpečný náklad, je vyvrcholením večera. Bál som sa, či v tom hukote zaspím, ale unavené telo si zobralo rýchlo, čo mu patrí. Dúfame, že v noci nebude pršať. Koridor pod nami je za dažďa nepriechodný! To by sme tu totiž museli stráviť ďalšie noci.

RÁNO NA DNE DIERY

Vrcholky naokolo už zalievajú prvé lúče slnka. Dno Železnej diery sa však stále utápa vo vlhkom a studenom šere. Z okraja k nám padajú vodopády. Miliarda kvapiek lieta povetrím. Slnko vykresluje všade malé dúhy. Snívali sme niekoľko rokov, že tu raz budeme stáť. Nič podobné Železnej diere na svete nejestvuje. Je to magické miesto. Nevieme sa nabažiť tohto prírodného úkazu. Nasávame atmosféru v hĺbinách bývalej sopky s vedomím, že pred nami je najnáročnejší deň. Obliekame studené a mokré neoprény. My s Natálkou balíme bivak. Chlapci sa vyberajú k jazeru sťahovať laná. Miro ide hľadať miesto, ktorým by sa dalo zlaniť do neviditeľných hĺbok Koridoru.

KORIDOR

Chalanom sa napokon podarí lano stiahnuť. Je rozodraté na dvoch miestach. Využijeme ho na slučky pri ďalšom postupe. Koridor je vlastne uzučká rokľina, ktorá pohlcuje všetky vodopády. Veľa informácií o ňom však nemáme. Fotky ani film neexistujú. Vieme len, že v ňom zahynulo najviac ľudí pokúšajúcich sa o prechod. Vzdialené písknutie nám pomáha lokalizovať Mira. Stojí nad veľkým balvanom vedľa vodopádu, ktorý padá do útrob obrovskej praskliny. Trvá drahocennú polhodinu, kým po klzkých kameňoch pretraverzujeme dnom Železnej diery k nemu. Miro stojí a hladí do spenenej vody asi 30 metrov pod nami. „Čo nás tam čaká, neviem," nakoniec povie sám pre seba a dlhými skokmi zľahčuje do hučiacej riavy. Na chvíľu ešte zazrieme jeho červenú prilbu v prúde na dne rokliny a vzápätí sa stráca za vodopádom, ktorý do nej padá o niekoľko metrov ďalej...

Obrovský hukot vychádzajúci z podzemia znásobuje napätie. „Uf, to je sila," snaží sa Jaro o povzbudzujúci úsmev. Pokúša sa zavesiť do balvana nepochopiteľne visiaceho nad roklinou. Po chvíli, presne tak ako Miro, mizne za bublinkami vodopádu. Či je všetko OK sa nemáme šancu dozvedieť. Idem do útrob za nimi. V spenenej vode sa vypínam z lana a plávam s batohom nepokojnou riekou. Hĺbka tu môže byť hádam aj 10 metrov. Prerážam vodopád. Prúdy mi masírujú ramená, snažiac sa zatlačiť telo pod hladinu. Steny kaňonu sú

úplne čierne. Tajomný lesk im dodáva všade stekajúca voda. Obloha nad nami sa zatvorila. Prúd ma vtáhuje akoby do nejakej riečnej jaskyne. Dopĺňam k chalanom na miesto, kde sa rokľina zužuje na menej ako jeden meter. Voda nabera na dravosti. Biela pena sa stráca v neznámej černote. Z provizórneho štandu zlaňujeme asi 40 metrov divokým prúdom. Treba mať mocné nohy a silu vody ustáť. „Ak ťa prúd podrazí, si mŕtvy," vystríha ma Jaro. Natália musela riadne zabojovať. Batoh ju skoro stiahol pod vodopád. Sklon sa zmenšuje, rýchlosť vody však nie. Prúd nás útrokami sopky unáša ako v obrovskom tobogane. Skoky a zlaňáky postupne pribúdajú.

MINOTAUROVA JASKYŇA

Spenená voda a hukot nás upozorňujú, že prichádzame na miesto, kde sa pod zem prepadáva vodopád Trou de Fer i Harmonie. Množstvo padajúcej vody sa musí vtesnať do užšej rokliny. Podzemná riečka sa mení na divý tok. Od vodnej triešte sa človek dusí, nevidí dobre skaly, po ktorých sa musí dostať s ťažkými batohmi. Niekde sa nechávame strhávať prúdom, ktorý vysiluje. Kde je to nebezpečné, radšej vodopády zlaňujeme. Každý úraz by mal fatálne následky... Zrazu začujem hvizd píšťalky, pozriem na Mira a z úst čítam vystrašený pokrik: „Plávaj doprava, doprava!!!" Vtedy zbadám ako sa rieka stráca medzi obrovskými balvanmi. „Ak tam niekoho strhne, je s ním koniec," hodnotím v duchu situáciu. Plávam ako sa dá, aby som sa dostal z prúdu, ale s batohom je to ťažkopádne. V poslednej chvíli dočahujem nastavenú Mirovu ruku a kričíme na ostatných spolu. Každoročné monzóny menia nástrahy Koridoru. Plávame v kaňone ďalej, snažiac sa odhadnúť jeho skryté nebezpečenstvá. Rokľina sa pomaly otvára a všetkých ohúri jej veľkoleposť. Zelené kolmé steny sa dvíhajú do kilometrovej výšky. Zboku padá ďalšia nádherná nekonečná stuha vody. Za ňou sa opäť

kaňon zužuje. Preliezame obrovské bloky, podávame si batohy, opäť skáčeme, či pláveme. Už sme vo vode asi osem hodín. Máme za sebou snáď 30 zlanení a tri kilometre kaňonu, no náznak konca stále nikde... Natálka, vicemajsterka sveta v raftingu, už po mokrých balvanoch rieky ledva chodí. Ale všetci máme toho po krk.

NEBEZPEČNÝ VÝSTUP

Na jednom mieste sa však stena naľavo rozostupuje. Miro vyberá svoje poznámky. Bohužiaľ mu úplne namokli, cez poškodený bágel. Atrament sa rozpil. Sú ťažko čitateľné, ale niečo sa predsa len dá vylúštiť... Ak by sme sa dostali hore na hrebeň, mohli by sme nájsť pytiacky chodník, ktorým by sme mohli zísť do civilizácie. S Mirom navrhujeme bivak. Jaro však hlási, že sa predral nový vak, kde sú spacáky. Väčšina túži dobojovať výpravu už dnes. Neprší už druhý deň, ale podľa prognózy sa má počasie prudko zmeniť. Táto skutočnosť nakoniec najviac zaváži. Mačetou sa púšťame do sekania porastu. Terén je stále prudší. Ťaháme sa po vegetácii vyššie a vyššie. Pred nami je pol kilometrová stena. Po koreňoch, stromoch, i konároch naberalíme výšku. Pomaly sa zotmieva. Už sme mali byť v sedle, ale zastavuje nás kolmá stena. Ďalší výstup je nemožný. Musíme sa vrátiť. Zapíname „čelovky". Tma tu prichádza naozaj rýchlo. Draho nadobudnutú výšku neradi opúšťame. Spúšťame sa po stromoch a konároch nižšie na miesto, kde by sme to mohli skúsiť zľava. Všetci máme stále na sebe neoprény. Kvôli pichľavej vegetácii si ich nikto nechce vyzliecť. Telo nemôže dobre dýchať. Sme dehydrovaní. Niet sa čoho napiť. Ak by sme našli vodu, asi by nám už bolo jedno, že ide o tropický prales plný mikróbov a anémií...

ŠTVRTÁ HODINA V STENE

Neviem si predstaviť bivak zavesený tu, v konároch stromov. Jediná možnosť je traverzovať zelený zráz. Hĺbku len cítiť. Je úplná tma. Cez prales nevidno ani hviezdy. „Vydrž prosím ťa," modlím sa k malej rastlinke, ktorá musí udržať nielen mňa, ale aj celý nepredstaviteľne ťažký náklad lán, ktorý oťažieva každou hodinou. Ak by povolila, zletel by som dole zelenou stenou a nikto by ma už nenašiel. Okrem toho v noci je tu poriadna zima. Jaro to skúša znova hore. Idem posledný. Predo mnou vzdychá Natália. Každý jeden krok s bágľom je pre ňu nesmierne vypätie, ktoré dáva jasne najavo. „Len nech sa nikomu nič nestane," opakujem si v duchu, snažiac sa tak privolať ochrancov z vesmíru. Z nosa mi cícerkom tečie pot. Tma nás ochraňuje pred strachom z expozície. Že je to teraz naozaj zlé, nikto ani len nenaznačí. Šplháme ďalej. Veríme si navzájom, že ani jeden z nás neurobí chybu. Sme v situácii, z ktorej niet návratu. Po štvrtej hodine v stene sa dostávame na hrebeň. Nachádzame pytiacky chodník. Sme zachránení!? Ešte nie!!! Chodník sa nám v zelenej stene niekoľko krát stráca. Blúdiac v previsoch nachádzame pomocné laná. „Tu chodia naozaj odvážni pytiaci," komentuje zostup Miro. Podľa prerastenej zelene tu však dlho nikto nešiel. Zdola už počuť štekot psov, ale tiež vieme že pod nami je obrovská skalná stena padajúca do kaňonu Salazie. Musíme ísť stále traverzom ponad útesy. Naším svetlám už dochádza energia, keď dosahujeme banánovú plantáž. Vrháme sa na nezrelé banány. Po dlhej dobe je to prvé jedlo. Kamenitý chodník nás vyvádza von. Tesne pred polnocou sa dostávame na cestu. Ako posledná prichádza Natália. Nedokáže od únavy nič povedať. Po lícach jej tečú slzy. Tie

pocity radosti ešte len prídu, keď si v pokoji uvedomíme, že náš spoločný sen o prechode Železnej diery je realitou, že patríme k pár ľuďom, ktorým sa jeden z najťažších kaňonov sveta podarilo prejsť ...

ROZLÚČKA

Ťuk! Ťuk! Ťuk! Kladivko monotónne vyťukáva do kolmej steny kaňonu La riviere des Roches. Ostávajú v nás slová záchranára, ktorý Jirka s potápačmi vytiahol z 50 metrovej hĺbky: „Nezanevrite na tento ostrov, na svoje túžby. Chodte naďalej za svojimi snami. Inak vám bude táto tragédia zväzovať ruky a budete mať problém niečo v kaňoningu dosiahnuť“. Jeho slová nám vtedy dali novú nádej do vtedy bezvýchodiskovej situácie. Miro dotahuje poslednú skrutku na Jirkovej plakete a sám pre seba si potichu hovorí: „Teraz sme splnili náš spoločný sen aj za teba, Jirko!"

